

GROPILE COMUNE

Am relatat până acum fapte care s-au petrecut și care au fost cunoscute de populație, deoarece regimul nu le-a putut ascunde. În rândurile ce urmează voi încerca să prezint unele crime monstruoase care au rămas zeci de ani necunoscute de opinia publică. Chiar dacă acestea au fost observate, ele au îngrozit în așa măsură pe oameni încât și astăzi mai sunt marcați de grozăviile pe care au putut să le vadă, ca și de teroarea în care trăiau. O dată cu săvârșirea acestor crime, a fost bine pregătită o campanie de dezinformare a populației și de lansare de zvonuri care să înspăimânte lumea, pentru a fi adusă la tăcere, încât nimeni să nu mai aibă curajul să comenteze sau să povestească despre crimele făcute de regimul comunist. Așa se explică faptul că au avut loc mii și mii de crime, despre care nimeni nu a avut curajul să vorbească.

GROAPA COMUNĂ DE LA DEALUL MĂRULUI

Voi încerca să prezint în rândurile ce urmează două locuri din județul Neamț, unde au fost descoperite urmele unor asemenea crime. Prima informație ajunsă la Piatra Neamț despre aceste asasinate, ne-a fost furnizată de Gheorghe Hopan din satul Vulpășești, comuna Sagna, județul Neamț, în luna aprilie 1990, când s-a prezentat la Asociația Foștilor Deținuți Politici-Neamț, pentru a se înscrie în această Asociație. Cu această ocazie i-a vorbit președintelui Asociației, Alexandru Lăzărescu, despre existența unei gropi comune în pădurea de la Dealul Mărului pe șoseaua Roman-Vaslui, pe drumul Cireșului, sugerându-i ca AFDP-Neamț să se ocupe de această groapă comună. Din nenorocire și spre rușinea ADFP-Neamț sub conducerea lui Alexandru Lăzărescu, au apărut piedici în aflarea adevărului. În luna aprilie 1990 când Gheorghe Hopan ne-a

informații despre existența acelei gropi, oamenii începuseră să vorbească, iar fosta Securitate se găsea în derută, așteptând să se limpezească vremurile. Alexandru Lăzărescu în loc să se consulte cu Comitetul de Conducere al Asociației sau cel puțin să mai informeze pe cineva din interiorul ADFP-Neamț, a ținut ascunsă această informație. Așa a stat această informație, fără a mai fi cunoscută de altcineva, până la sfârșitul lunii septembrie, când Gheorghe Hopan a venit la Asociație, pentru a vedea dacă s-a luat vreo măsură privind groapa comună de la Dealul Mărului. De data aceasta la Asociație se găsea Gheorghe Curpănar, pe care Gheorghe Hopan îl întreabă dacă s-a hotărât ceva în legătură cu Dealul Mărului. Cum nu știa nimic despre acest lucru, Gheorghe Curpănar îl roagă să-i spună și lui despre ce este vorba, încât Gheorghe Hopan povestește iarăși ceea ce îi spusese lui Alexandru Lăzărescu.

Așa au aflat membrii ADFP-Neamț despre crimele de la Dealul Mărului. Prima dată când Alexandru Lăzărescu a fost întrebat dacă Gheorghe Hopan i-a spus ceva despre niște execuții care au avut loc în Dealul Mărului, a recunoscut că a fost informat, scuzându-se că a uitat să spună acest lucru și altora. Oare această informație era atât de neînsemnată încât să fie uitată chiar de președintele ADFP-Neamț, pentru ca apoi să afirme în cercuri mai restrânse, că i-a vorbit lui Constantin Ticu Dumitrescu despre această sesizare și că acesta i-a spus să nu o facă cunoscută, deoarece nu este momentul potrivit. Or, în această perioadă de aproape 6 luni, vechii securiști și cei interesați în ascunderea adevărului, au avut timp suficient să lanseze destule diversiuni în legătură cu crimele săvârșite, dar mai ales să facă să circule avertismente, că s-ar putea ca vremurile să se schimbe iarăși, ceea ce va face ca populația să fie mai prudentă și mai temătoare, revenind la tăcere. Dacă săpăturile și căutarea martorilor ar fi început cel puțin în luna mai, ar fi fost descoperite, în mod sigur, și alte gropi comune. Conștient sau nu, dar în mod sigur manevrat din umbră, Alexandru Lăzărescu evită să implice ADFP-Neamț în căutarea victime-

lor. Fiind supus unor presiuni din partea membrilor Asociației, ca să se înceapă investigațiile ce se impuneau, acesta îi ia pe Gheorghe Curpănaru și pe Alexandru Fetcu din partea ADFP-Neamț, invitându-l și pe Ioan Roșca, președintele Asociației Dialog Piatra Neamț și pleacă cu toții la Gheorghe Hopan, pentru a-l lua să le arate locul unde este groapa cu morți. Merită subliniat faptul că Alexandru Lăzărescu s-a eschivat de la discuțiile purtate, lăsând să se înțeleagă că este mai interesat să-și procure de acolo prune pentru magiun, provocând nemulțumirea celor ce-l însoțeau. Din comportamentul său se vedea dezinteres față de scopul deplasării la Vulpășești, fiind preocupat doar de obținerea unor prune pe degeaba. De la Vulpășești s-au dus cu toții la Dealul Mărului, unde Tudor Gh. Ioan le-a arătat locul unde au fost îngropați oamenii uciși.

În acest timp eu eram străin de toate acestea, fiind preocupat de alte probleme, mai ales încercam să aflu ceva despre Constantin Popârda, care a făcut parte din același lot cu mine și care reușise să evadeze de la Siguranță în martie 1948. Despre acesta mai circulau încă multe zvonuri, că ar fi ascuns la o mănăstire. Întâmplarea a făcut ca în ziua de 1 octombrie 1990 să trec pe la Asociația Dialog Piatra Neamț și să-i găsesc pregătindu-se pentru a pleca a doua zi la Dealul Mărului. I-am rugat să-mi spună și mie ce s-a întâmplat acolo, apoi auzind despre ce este vorba m-am oferit să-i însoțesc și eu, dar nu mai aveau loc în mașină. Tot întâmplarea a făcut ca la această discuție să asiste și profesorul Ioan Zenembisi care s-a oferit să meargă și el cu mașina lui, precizând că primul loc mi-l oferă mie. Fiind cu toții mulțumiți, s-a hotărât locul și ora de întâlnire pentru a doua zi și ne-am despărțit pentru a ne pregăti de drum. În ziua următoare am plecat spre Roman însoțiți de o a treia mașină în care se aflau Mircea Tănase, membru ADFP-Neamț și fratele său Traian Tănase, care urma să filmeze săpăturile. Nu m-a surprins prezența lor în mijlocul nostru, dar nici nu mi-am putut închipui că aceștia vor constitui o piedică în acțiunea noastră. Mă simt dator să menționez cura-

jul, dăruirea și dorința tinerilor Ioan Roșca, Ioan Bălan și Viorel Chirilă, membrii ai Grupului Dialog, de a scoate la iveală crimele comise de regimul comunist.

Locul unde urma să facem săpăturile era pe drumul Cireșului, la câteva sute de metri de șoseaua principală Roman-Vaslui, la circa 30-40 m în pădure. Ioan Roșca s-a dus la Poienari și l-a adus pe Tudor Gh. Ioan să ne mai arate odată locul și să asiste și el la săpături. În jurul locului unde urma să facem săpăturile, pe copacii din jur se vedeau foarte clar semnul crucii săpat în coaja copacilor. Deși eram cel mai în vârstă dintre toți, dar și singurul crescut la țară și obișnuit cu mănuierea hârlețului, am început să sap în locul arătat de Tudor Gh. Ioan, iar Traian Tănase a început să filmeze. Nu cred să fi trecut un sfert de oră, când la o adâncime de 40-50 cm am simțit cum hârlețul a întâlnit un obiect tare. Săpând cu mai multă atenție am constatat că era un os în poziție verticală, iar după ce a fost îndepărtat pământul din jurul său s-a putut vedea că era un antebraț de la un schelet, de care câinii sau alte jivine au tras de el pentru a-l scoate din pământ, aducându-l astfel în poziție verticală.

Acest lucru a confirmat declarațiile oamenilor, „*cum câinii și vulpile scoteau morții din gropi*”. Continuând săpatul și îndepărtarea pământului din groapă, a fost descoperit întregul schelet, sub care mai erau altele. S-a oprit săpatul pentru scurt timp, pentru ca Ioan Roșca să meargă la Procuratura din Roman ca să anunțe descoperirea făcută, fiind apoi anunțată și Miliția din aceeași localitate. Tot atunci s-a încheiat următoarea „notă de constatare”: „*Subsemnații: Roșca Ioan, Zenembisi Ioan, Tudor Gh. Ioan, Bălan Ioan, Tănase Mircea, Tănase Traian, Popa Neculai, Baltă Cornel, Iepure Sergiu, am constatat astăzi 2.10. 1990, în timpul săpării unei gropi din pădurea de pe Dealul Mărului că, într-adevăr, aici se află osemintele unor oameni uciși în condiții dubioase, care se cer analizate atent. Am oprit dezgroparea după ce am găsit craniul unuia din cei îngropați, pantoful cu călcâiul în el, așezat*

sub craniu și încă un craniu dedesubt. Ne-am oprit pentru a solicita sprijinul Procuraturii, care este în măsură să analizeze științific vechimea, condițiile decesului, circumstanțele". Urmează șapte semnături indescifrabile a celor numiți mai sus.

Această notă de constatare a apărut împreună cu alte procese-verbale în săptămânalul 22 nr. 47 din 7 decembrie 1990 în articolul „*Infracțiunea de genocid nu se prescrie*” semnat de Rodica Palade, precum și în „Documentele Rezistenței” nr. 7 din 1992. Deși Miliția nu s-a prea arătat bucuroasă de ceea ce a auzit, nu ne-a putut opri. Având încuviințarea Procuraturii, la cererea noastră a delegat pe sergentul major Samson Ioan de la postul de Miliție local să asiste la săpături.

Nu poate fi ocolită greșala pe care am făcut-o, cauzată de dorința noastră de a afla cât mai repede numărul victimelor, dar și nepriceperea tuturor de cum ar fi trebuit să procedăm în asemenea ocazii, neglijând aproape total studierea scheletelor, dar mai ales a lucrurilor găsite în groapă, în mod special resturile de haine.

În prima zi au fost scoase la suprafață oasele aparținând unui număr de șase schelete, care au fost așezate în apropierea gropii, pe niște folii de plastic, rămânând acolo până a doua zi, fiind acoperite și ușor camuflate. Merită consemnat faptul că locul unde se găsea această groapă comună a fost botezat de către localnici „La Morți”, iar vestea dezgropării s-a răspândit ca fulgerul în tot satul, iar oamenii mai îndrăzneți au început să se apropie de groapă. Printre aceștia a venit și un pădurar mai tânăr, care s-a oprit să vadă și el ce se găsește în groapă. Când a fost întrebat dacă știa ceva despre această groapă, ne-a mărturisit că auzise că acolo au fost împușcați evrei în anul 1937 de către legionari. Când a venit a doua zi și a văzut monedele găsite în haine, fiind întrebat ce mai are de zis, a răspuns: „*Ce vină am eu dacă așa am auzit!*”

Tot în timpul săpatului a trecut pe drum o femeie care a strigat la noi: „*Lăsați-i acolo în plata Domnului, erau niște țigani criminali, care au omorât oameni!*” Nu i-am dat atenție

deoarece nu puteam să știm dacă este de rea-credință sau o victimă a propagandei comuniste. Așadar, povestea cu ȝiganii împușcați a început să circule din nou, despre care voi mai vorbi în cursul acestei povestiri, dovadă că cei vinovați nu erau indiferenți. Am avut norocul, ca tocmai în seara aceea să vină la Piatra Neamț mama lui Ioan Roșca, Livia Dandara, care a doua zi, împreună cu soțul ei, s-au alăturat grupului nostru, continuând împreună săpăturile.

Văzându-ne cum săpăm, Livia Dandara, urmare a experienței și a cunoștințelor sale arheologice și istorice, ne-a recomandat să nu ne mai grăbim, să lucrăm mai încet și cu mai multă atenție, pentru a se putea găsi eventuale obiecte avute de victime asupra lor. Urmare a acestui fapt, au fost găsite prin resturile de haine următoarele: o linguriță, cioburile unei oglinzi distruse, un glonte oprit în cusătura îmbrăcămintei, ca și trei monede de 5 lei emise în anul 1948 cu inscripția „Republica Populară Română”, care dovedesc fără dubiu că omorurile au fost săvârșite în timpul regimului comunist.

O dată cu descoperirea acestor obiecte, la care sfaturile primite de la Livia Dandara au avut o contribuție majoră, vor apărea și primele animozități în interiorul grupului, provocate de Mircea Tănase, care a luat o atitudine ostilă față de Livia Dandara, sub pretextul că la această acțiune nu au ce căuta foștii comuniști. Această atitudine va provoca nemulțumire în rândul tuturor, nu numai că Livia Dandara era mama lui Ioan Roșca, care era sufletul acestei acțiuni, dar toată lumea era convinsă de buna credință a ei, precum și de importanța sfaturilor pe care ni le dădea. Dovedind rea-credință, Mircea Tănase, probabil sub influența fratelui său Traian, încearcă să-l îndepărteze și pe Ioan Roșca din mijlocul nostru, spunându-i „pui de comunist”, trecând cu vederea pe fratele său Traian Tănase, care colaborase cu Miliția, fiind fotografii ei și pe care îl adusesese să filmeze. Nu întâmplător Alexandru Lăzărescu, președintele ADFP-Neamț, care a ascuns colegilor din Asociație informațiile primite de la Gheorghe Hopan și

care din lașitate sau primind instrucțiuni, a evitat tot timpul să se implice în această acțiune, acum începând să ridice pretenții absurde, „*că această acțiune trebuie să aparțină numai foștilor deținuți politici*”, că ceilalți „*nu au ce căuta între noi*”. Or, el a fost acela care l-a luat pe Ioan Roșca la Vulpășești să discute cu Gheorghe Hopan, evitând astfel implicarea sa directă, făcând de râs AFDP- Neamț, prin cererea de prune de pomană. Acum voind să iasă ca păduchele în față și să se mândrească cu ceea ce făcuseră alții, dorea înlăturarea lui Ioan Roșca, motorul acestei acțiuni, sperând să o preia el pentru a o banaliza și a-i deturna scopul. De altfel, s-a putut vedea că începuse o adevărată luptă între Mircea Tănase și Alexandru Lăzărescu pentru preluarea acestei acțiuni, neînțelegerile dintre ei datorându-se vanității de care erau cuprinși.

După dezgroparea tuturor oaselor, a fost invitat preotul Constantin Țuțuianu din Piatra Neamț la fața locului, pentru a oficia o slujbă după regulile bisericești, în cinstea acestor victime, după cum reiese din următorul proces-verbal, apărut în săptămânalul 22 și în Documentele Rezistenței nr. 7, care au mai fost menționate.

Proces Verbal

Încheiat azi, 3 octombrie, la locul „La Morți” din pădurea „Dealul Mărului”, la drumul Cireșului, cu ocazia descoperirii unei gropi cu victime ale terorii comuniste, semnalată de Gheorghe Hopan și confirmată de alți martori. După primele două straturi de săpături, au fost găsite peste 12 cadavre (6 scoase la suprafață și cel puțin 6 lăsate în poziția lor). Săpăturile au fost întrerupte, grămada de oase așezate unul peste altul făcând dificilă continuarea. Au fost găsite în buzunarele hainelor: o oglinjoară, o linguriță, 3 monede a 5 lei (ediția 1948, marcate Republica Populară Română), bucăți de haine (negre-foarte probabil sutane, kaki, maron), încălțări (bocanci, ghete, pantofi), un glonte, rămas în haină după ce lovisе un os, de calibru 9 mm (peste 7,65 mm prin comparație

cu a subofițerului de poliție). Obiectele sunt la domnul Tănase Mircea. S-au făcut fotografii, s-a filmat pe casetă video rămășițele deshumate, cele lăsate în groapă, relatarea martorului ocular Guguianu Constantin, precum și slujba religioasă făcută la fața locului. Martorul Guguianu semnalează că în anii '49-'50, când Securitatea a făcut execuția, locurile au fost păzite de polițiștii comunii (Irimia și Șoldănescu), care patrulau, interzicând accesul în zonă. Mai târziu, la câteva zile după împușcături, el a găsit oameni prost îngropați în zona gropii.

ss Roșca Ioan

ss Țuțuianu Ion

ss Bădele Mircea

ss Ursache Vasile

ss Dandara Livia

ss Samson Ion

ss Popa Neculai

(sergent major-Poienari)

ss Chirilă Viorel

ss Guguianu Constantin

Prin prezentarea conflictelor apărute în interiorul grupului care a început dezgroparea celor asasinați, nu urmăresc să condamn atitudinea unor membri ai AFDP-Neamț, ci să evidențiez reacția imediată a celor ce aveau interesul să împiedice aflarea adevărului și să compromită acțiunea începută. Dar ura pe care au purtat-o frații Traian și Mircea Tănase față de Livia Dandara, precum și disprețul față de adevăr, se poate demonstra prin filmul pe care l-au dat după multe discuții lui Constantin Ticu Dumitrescu. Datorită lipsei de experiență, precum și încrederea prea mare acordată unor oameni pe care nu i-am cunoscut suficient, a făcut să întâmpinăm multe greutăți în ceea ce ne-am pus în gând să realizăm. O greșală foarte mare a fost aceea că am permis să fim filmați fără să fi avut loc o înțelegere prealabilă între noi, cum ar fi spre exemplu, să ni se dea și nouă o copie după acest film. Frații Traian și Mircea Tănase, cu acest film își vor arăta adevărata lor față. Este greu de stabilit vina fiecăruia, întrucât nici unul nu a dat dovadă de sinceritate. Primul lucru ce l-au făcut a fost trunchierea acestui film, scoțând din el toate secvențele unde apare Livia Dandara și soțul ei, scene ce prezentau credibilitate prin însăși prezența Liviei Dandara, atât în jurul gropii, cât și mun-

cind la dezvelirea scheletelor. Ea a fost aceea care a sesizat că un rest dintr-o îmbrăcăminte scos de sub oase provenea dintr-o haină de preot, constatare făcută după croiala hainei la gât, în plus se deosebea de restul hainelor prin finețea stofei. Au fost eliminate din film multe secvențe importante, chiar în care nu apărea Livia Dandara. Mai mult, au refuzat să ne dea și nouă o copie după film, deși m-am oferit să suport eu costul unei copii, în schimb s-au dus la AFDPR-București și au pretins 2000 dolari USA pentru o copie, pretenție respinsă de Constantin Ticu Dumitrescu, fie din lipsă de bani, fie că nu-l interesa. Or, numai din faptul că s-au gândit să facă o afacere bănoasă folosindu-se de oasele acelor victime, ne putem da seama ce fel de oameni erau. Toate insistențele celor ce au luat parte la săpături, ca și ale membrilor AFDP-Neamț, pe lângă Mircea Tănase de a ni se da și nouă o copie după acest film au fost zadarnice, motivând că de acest film dispune fratele său Traian Tănase și că din această cauză s-au certat. Fac aceste afirmații având și o obligație față de mine însumi, deoarece în urma unei discuții aprinse între mine și Traian Tănase, în casa preotului Constantin Țuțuianu, am afirmat dându-mi cuvântul de onoare, că dacă nu-mi dă o copie după film, pentru a o avea la AFDP-Neamț, eu obligându-mă în schimb să suport toate cheltuielile filmului, voi face tot ce voi putea pentru ca lumea să știe că el vrea să se îmbogățească de pe urma unor victime, dând astfel dovadă de necinste sufletească. Or, se pune întrebarea de ce l-a adus Mircea Tănase să filmeze tocmai pe el? Nu-și cunoștea fratele? De ce erau solidari în acțiunile întreprinse?

Urmare a presiunilor tot mai crescânde făcute de membri AFDP-Neamț, dar și a amenințărilor că vom provoca un scandal public, atât în presa locală, cât și în cea centrală, Mircea Tănase a dat o copie după film lui Constantin Ticu Dumitrescu, cu condiția de a nu fi multiplicată. Ioan Roșca, plecând să se stabilească în Canada, i-a cerut o copie după casetă lui Constantin Ticu Dumitrescu dar a fost refuzat, motivând că nu este în posesia ei. Ca atare, m-am hotărât să merg eu la Bucu-

rești să obții copia de la Constantin Ticu Dumitrescu, dar la AFDPR-București am fost oprit de a intra la acesta de către unul din oamenii lui, care întrebându-mă de unde sunt și ce probleme am, mi-a spus să aștept pentru a vedea dacă este în birou. Când s-a întors, mi-a comunicat că este plecat și că nu mai vine la Asociație până a doua zi. Supărat și înfuriat de primirea făcută, dar și de răspunsul dat, i-am spus celui ce m-a oprit să merg la Constantin Ticu Dumitrescu, că dacă până la ora 15 nu-mi dă o copie după această casetă, toată presa din țară și din Apus va fi informată că Constantin Ticu Dumitrescu și-a însușit caseta cu filmul din Dealul Mărului, pe care o ține ascunsă, pentru a nu fi cunoscută de opinia publică. Am avut grijă să exagerez că am multe cunoștințe în Apus și că și Ioan Roșca va face același lucru din Canada.

Nu cred să fi trecut o jumătate de oră, când cetățeanul respectiv mă caută pentru a-mi spune că l-a găsit pe Constantin Ticu Dumitrescu și că acesta i-a spus că filmul este la televiziune, unde va merge să-l ceară pentru a-mi face o copie pe care o voi primi până la ora 18, dându-și cuvântul de onoare în acest sens. Se vedea clar că Ticu Dumitrescu era acolo dar nu a vrut să stea de vorbă cu mine, ceea ce m-a determinat să-i fac să creadă că sunt hotărât să pun în practică ceea ce le-am spus. Îmi dădeam seama că ei mă mint și că nu voi primi caseta la ora 18 așa după cum mi-au spus, iar pentru a nu le da satisfacția că m-au mințit, le-am spus că nu pot rămâne până la acea oră întrucât am tren mai devreme, propunându-le să-i înmâneze caseta mamei lui Ioan Roșca, dându-le telefonul ei pentru a găsi o modalitate de a intra în posesia filmului, pentru a-l trimite fiului ei. Nu l-au dat în ziua respectivă, ci cu o oarecare întârziere, dar totuși l-au dat. Din Canada, Ioan Roșca îmi va trimite și mie o copie după film, încât am putut să-mi dau seama cât de mult a fost ciuntit.

După ce în groapa de la Dealul Mărului nu mai aveam ce găsi, în ziua de 4 octombrie 1990 a mai fost încheiat următorul proces-verbal: